

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויחי

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת ויחי

- א לישועתך קיויתי - ע"י הקיווי והיחול תבוא ישועת ה'
- ה לגלות את הקץ - ע"י האמונה מתבטלים כל ההסתרים
- ו חשבה לטובה - הצרה עצמה נראית כרעה ובאמת כולה טובה
- י בחרבי ובקשתי - השפע הבא ע"י התפילה
- יא אנכי אבלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד
- יג שיכל את ידיו - זחירות מלפנוע איש ברעתו
- יד בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות
- טו תורה שלמדתי היא שעמדה לי - התיקון בימים אלו על ידי לימוד התורה"ק

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת ויחי

לישועתך קיויתי - ע"י הקיווי והייחול תבוא ישועת ה' בפרשתך (מט יח), 'לישועתך קיויתי ה"א, פרשה זו יפה נדרשת בהלכות הקיווי והייחול אל ה'. כי הנה מתנה טובה ניתן לנו בני ישראל עם קרובו שבכל עת צרה וצוקה נקווה ונייחל אל השי"ת מתוך אמונה כי הוא 'כל יכול' ואין מעצור לה' להושיע ברב או במעט, הוא אלוקינו הוא אבינו הוא מלכנו הוא מושיענו והוא יושיענו מכל צרותינו ומלוחצינו. להודיע שכל קוויך

א. שמעתי מהרב מענדל פאלאק שליט"א מתושבי בני ברק יצ"ו מעשה נס ופלא שאירע לדודתו אחות זקנו (הרה"ח ר' אליעזר פריעדמאן מפה בני ברק, שנלב"ע לפני כמה שנים כשהוא בן ק"ב שנה) מרת מארקאוויטש בשנות הזעם בימי המלחמה, וזה דבר המעשה, כשנכנסו הרשעים לעירם אשר במדינות אונגארין ערכו שם סלקצ'י, והיו הכל עומדים שם באימה ויראה בפחד ובעתה מתוך ידיעה מה עומד לעלות בגורלם... באותה שעה עמדה האשה ושיננה לעצמה שוב ושוב - לישועתך קיויתי ה'... לישועתך קיויתי ה'... וחוזר חלילה, והיו דבריה נשמעים גם באזני הרשע שהיה ממונה עליהם. והנה, מבטא שפתייה היה כמנהג המקום ולכן היה נשמע תיבת 'קיויתי' מלעיל - בהדגשה על אות ק' של קיויתי, כשבשפת הגויים בלשון אונגרי' משמעות תיבה זו היא מי יוציאני ויחלצני מכאן, הרשע שלא הבין 'לשון הקודש' חשב לעצמו שאשה זאת חוזרת לעצמה שוב ושוב 'מי יוציאני מכאן... מי יחלצני מכאן...' מכיוון שכן, נכמרו רחמיו ונענה אליה בשפתו איים קויתיעהם... שמשמעותו אני יוציא אותך ויחלץ אותך מכאן, וכה אמר לה, אעשה עצמי כמי שאינו רואה, ושאי רגלך לברוח למרחק מרחקים כפי יכולתך, וכך הוה, זה הגוי 'לא ראה' והיא נחלצה חושים, ופתחה במרוצה כל עוד נשמתה באפה, והגיעה לבית הכובסים (מכבסה) של נכרים, ביקשה לעבוד שם ונתקבלה, שם עבדה עד תום המלחמה, כשנפשה נשאת לה לשלל מתוך כל בני המשפחה... משם היגרה לארה"ב והקימה משפחה לתפארת בליעה"ר, והכל בזכות אותו 'לישועתך קיויתי ה'". נמצא, היא אומרת 'לישועתך קיויתי' לפני הקב"ה, ואכן אותו 'קיויתי' פעל פעולתו הטובה, וגרם שהקב"ה שמע 'אנקת אסיר' והנהיג עולמו בהשגחה פרטית, שאכן ה'קיויתי' יוציאה ממסגר וממות לחיים.

זה עתה נלב"ע איש תם וישר שהיה מסתופף בצל קדשם של אדמור"י לעלוב זי"ע ה"ה הרב ר' משה כהן ז"ל מבני ברק, שהיה ידוע בשם 'משה בן עליזה' מאחר שנפצע לפני שנים רבות מאוד, ומני אז לא היה מסוגל להזיז אבר, ובכל עת וזמן היה יושב בכסא גלגלים (ווילטשער), ומלבד ראשו לא פעל גופו במאומה, אבל, ר' משה זה שרוי היה תמיד בשמחה, מעולם לא מש השחוק מעל פניו. שמעתי מבנו הר"י שיבדלחט"א ששאל את אביו, ילמדני אבי מורי, כיצד ניתן להיות שרוי בשמחה עצומה ובמאור פנים כה גדול כשמצבו כה קשה, וכל גופו כ'שבר כלי' ממש רח"ל, נענה לו רבי משה ואמר, הנה אילו היו כל הבריות שבעולם כמוני, כולם יושבים בכסאות גלגלים וזקוקים לעזרה בכל צעד ושעל אזי פשיטא שהייתי יכול להיות בשמחה, שהרי מה ביני לבין אחרים, אלא מאי, כולם בריאים ושלמים ורק אני משותק ומוטל בכסא גלגלים, וכי מן היושר שאהיה בצער ובעצבון על כך שכל ברואי עולם זכו לבריאות השלימה... וכמה אמת נוקבת יש בדבריו של יהודי 'פשוט' זה... כל חד וחד בקושי דיליה, יזהר מאוד שלא יהיה בעצבות על כך שטוב לאחרים...

מעין הדברים אמר פעם חכם אחד היושב בארה"ב, כי הנה מנהג אחינו בני ישראל היושבים בניו יארק לנסוע ל'קאנטרי' שבהרים בתקופת הקיץ, יש השוהים שם לערך ב' חדשים, לנוח ולנפוש במקום שמזגו נאה ונוח. והנה לפני הרבה שנים היה 'סדר החיים' כי הגבירים היו להם דירות משלהם ב'הרים', אך בתייהם היו דירות ישנות 'חורבות' ממש, ונציין פרט אחד שללמד על הכלל כולו יצא, שכאשר היו הולכים בבית אזי כל רצפת העץ היתה מתנענעת אנה ואנה... עכברים הלכו בהם כבתוך שלהם... פעם שאל חכם אחד, כיצד יתכן שעשירי העם 'בעלי - הבתים' דרים בבתיים ישנים ורעועים כאלו, אשר ממש חרפה לשהות שם, בעוד שב'עיר' בתיכם מפוארים כארמון המלך בכבודו ובעצמו, השיב אחד, כי מאחר ש'דירת עראי' היא לחודשיים בלבד על כן ניתן 'לסבול' ולהתגורר שם, אבל החכם לא קיבל את דבריו, באמרו, הנה עיננו רואות, כי רבים מכם יתנו הון רב בכדי להשיג חדר נאה יותר במלון עבור ימים בודדים ממש, או שמוציאים הון תועפות מכיסם בשביל לקנות כרטיס ב'ביזנעס קלאס' (מחלקת עסקים) שבמטוס, ומה ה'רבותא' שם, כסאות נוחות יותר, ואין התועלת אלא לכמה שעות בודדות, ואילו כאן מדובר

באר הפרשה - פרשת ויהי

לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך^ג, וכבר אמר דוד המלך בתהילים (לב י) 'והבוטח בה' חסד יסובבנו'^ג, 'באלוקים בטחתי - לא אירא מה יעשה אדם לי' (נו יב), 'אך לאלוקים דומי נפשי כי ממנו תקוותי, אך הוא צורי וישועתי משגבי לא אמוט' (סב ו-ז), 'הושע עבדך

אתה אלוקי הבוטח אליך'^ד. כלומר, לעולם לא יתייאש איש יהודי, כי אף אם גדולה צרתו הרי כביכול הקב"ה גדול ממנה, ומתוך צרתו יוציאנו מאפילה לאורה, אם אך ישכיל לומר 'לישועתך קיויתי ה"ה', לבטוח בו ולהשים משענתו על ה' אלוקיו, וכך אמרו חז"ל (מנחות

על תקופת זמן נכבדה... ועל כל תשובה שהשיבו לו הפריך החכם בטענה אחרת, עד שנענה החכם, 'במחילה מכבודכם', אבל הסיבה האמיתית היא, כי גם לרעיי וידידי אין יותר מזה ב'קאנטרי' וממילא מסתפק אנכי בזה, רק בעיר שלשני יש ארמון, אם כן גם אני 'מוכרח' לדור בארמון מפואר לכה"פ כמותו...

ב. וידע שבעבור הבטחון עצמו יושע מכל מיני מצירים ומציקים, ומפורש איתא במדרש (שוח"ט תהלים כה על הפסוק אלוקי בך בטחתי אל אבושה), וז"ל, ...היו שומרי המדינה עוברין ומצאו אכסנאי אחד ותפסוהו, ואמר אל תכוני כי בן ביתו של מלך אני, כיוון ששמעו כן, הניחוהו ושמרוהו עד הבוקר, בבוקר הביאוהו אצל המלך ואמרו לו 'בן ביתך' מצאנו אמש, אמר לו המלך, בני, מכיר אתה אותי, אמר לו לאו. (אמר לו המלך) אם כן היאך אתה בן ביתי, אמר לו - בבקשה ממך, אני איני בן ביתך, אבל 'בך בטחתי', שאלמלא אמרתי להם כן היו מכים אותי... אמר להם (המלך) הואיל ובטח בי הניחו לו. וכן אמר דוד 'אלוקי בך בטחתי' ובשביל כך 'אל יעלצו אויבי לי', ולא אני בלבד, אלא גם כל קויך לא יבושו.

ג. הרה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע היה נוהג לספר האי עובדא בכל עת שבא לבקר את החולה. פעם שכב הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע על ערש דווי, וכבר היה מסוכן ונוטה לעזוב את העולם. מחוץ לחדרו ישבו תלמידיו ואמרו תהלים, תוך כדי ישיבתם שם, שמעו התלמידים קול חבטה עזה, נכנסו התלמידים החדרה ומצאו את רבם שוכב על הארץ, מיהרו להרימו והשיבוהו למיטתו. כעבור כמה שעות שמעו התלמידים את רבם קורא להם מחדרו, בהיכנסם ראו כי הוטב מצבו פי כמה וכמה, וביקש מהם להביא לו כוס חמין, לא עבר זמן רב ועמד על רגליו כאחד האדם.

פתח הרה"ק ואמר לתלמידיו, אסביר לכם, בשכבי על מיטתי נזכרתי במאמרו של מו"ר המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע על הפסוק 'והבוטח בה' חסד יסובבנו', שאין כאן לא סגולה לא ברכה ולא הבטחה. כי אם 'מציאות וטבע' ממש - הבוטח בה' חסד יסובבנו... ע"כ התחזקתי בביטחון, והחילותי לרדת מהמיטה, שהרי 'בדרך הטבע' על החסד לסובבני, אך תיכף נפלתי ארצה, עד שהחזרתם אותי על המיטה. או אז חשבתי בדעתי כי נפילתי הוכחה היא שעדיין לא הגעתי לשלימות הביטחון. לכן העמקתי ברעיוני יותר בענין הביטחון בבורא ית', עד שאירע הנס ויצאתי בריא ושלם ללא כל פגע - בבריות גופא ונהורא מעליא.

על כן זאת עשו וחיו - יבטח כל אדם בה' שיושיעו, ויקוים בו 'ואני בחסדך בטחתי' אז 'יגל לבני בישועתך' (תהילים יג ו), עוד נאמר (שם עא כ) 'אשר הראיתני צרות רבות ורעות תשוב תחיני ומתהומות הארץ תשוב תעלני'.

חיזוק נפלא למד הרה"ק מצ'עצ'ינוב זי"ע (דברי שמחה), הבה נתבונן במצבם של השבטים - אחי יוסף, בהיותם במצרים, והנה הם רואים שרודפת אותם צרה אחר צרה, נחשדו כמרגלים, גביע באמתחתם, לקיחת שמעון, נטילת בנימין... ומן הדין היה להם להתייאש, ולשבור לבם בקרבם, ובאמת, כל ההשתלשלות הלז לא הייתה אל לטובתם והמה לא העלו בדעתם ואפילו לא בחלומם שבעוד רגע קט הכל יתהפך, וכמו שאכן כך היה, ברגע קט אחד 'נהפך' להם כל מצבם לאורה ולרווחה, כך בכל מצב קשה שהאדם שרוי בו עליו לחיות מתוך אמונה עזה שברגע אחד הכל יתהפך מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב.

ד. כך פירש ה'מלבי"ם' את הפסוק, וז"ל, הושע עבדך מצד שהוא בוטח אליך, וזה נוגע לכבוד שמך לעזור הבוטחים בך, עכ"ל. והיינו, שזה מכבודו של השי"ת וקידוש שמו כשהוא עוזר ומושיע את הבוטחים בשמו.

ה. הנה נהגו לשלש ולהפך הסדר לישועתך קיויתי ה', קיויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קיויתי, כי אנו אומרים לאדם באיזה אופן שתסתובב ולאיזה צד שתפנה הינך נצרך לחסדי וישועת ה', ע"כ קוה לו תמיד.

עוד אמרו, כי ככל שמרבה האדם בתקוותו לה' הינו מתקרב אל ה' יותר, על כן, בפעם הראשונה נכתבה תיבת ה' כתיבה שלישית, בשנית כתיבה שנייה, ובפעם הג' תיבת ה' קודמת לכל (הגר"ז סורוצקין, אזנים לתורה פרשת ואתחנן ד"ה כה' אלוקינו בכל קראנו).

באר הפרשה - פרשת ויהי

ג

וכך מסופר על הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות, מעשי אבות, קלה) וז"ל. פעם אחת ראה יהודי אחד שרוי בעצב גדול ושאל אותו מה זה ועל מה זה, וסיפר לו האיש ממצבו הקשה, אמר לו מרן ז"ל, איש ישראל כשהוא שרוי במיצר צריך שיאמר לישועתך קויתי ה', ואם מצבו נעשה חמור יותר יאמר קויתי ה' לישועתך, ואם מצבו רע עוד הרבה יותר יאמר ה' לישועתך קויתי... (וכלומר, שע"י כל אלו האמירות והתקוות יצא מאפילה לאורה).

ובכלל זה, שככל שאומר לישועתך ה' ומשריש בעצמו הבטחון ומתקרב יותר אל הקב"ה הרי הוא כבר 'רואה' לנגד עיניו את הישועה, וכיוצא בזה מתאמרא בשם הגה"ק הגר"ז מבריסק זי"ע על הפסוק (תהלים לו ג-ד) 'בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה, והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך', שהפסוק השני מדבר על מדריגה גבוהה יותר בביטחון – שכל כך בטוח הוא בישועת ה', שכבר עתה הינו מתענג כאילו כבר באה אליו הישועה, ובזכות זה אכן 'ויתן לך משאלות לבך'.

עוד אמרו בדרך צחות, לאלו המהלכים ומסבבים יומם וליל אודות ממונם להם אומרים, אנשטאט דרייען מיט געלט דריי מיט דעם פסוק לישועתך קויתי, וועסט בעסער אנקומען - תחת ההילוך והסיבוב סביב הכסף עדיף שתסובב עצמך 'עם הקב"ה' בבטחון בו ובישועתו וכך תצליח יותר...

מן הענין לציין מה שסיפר הגה"ק רבי שלמה קאליש זי"ע (הובא בספר הזכרון זכרון שלמה) שפ"א שהה אצל הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע, ובישיבתו ב'סעודה שלישית' שמע את הגר"ח יושב וחוזר בהתלהבות עצומה כעשרים דקות לישועתך קויתי ה', קויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קויתי...

הנה נאמר (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ ליבך וקוה אל ה'', ונתבאר בגמ' (ברכות לב:) כפל לשון 'קוה אל ה'' שבא ללמד שאם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, ואפשר לומר, כי באו חז"ל להורות לאדם שאם קוה אל ה' ולא נענה, כי לא היה בטחונו בשלמות, אל יתייאש אלא יחזור ויקוה, וגם אם בפעם הראשונה לא 'הצליח' הרי בפעם השנייה כבר יהיה תקיף יותר בבטחונו. וזהו גם העניין לשלש באמירת לישועתך קויתי ה', שאף אם בפעם הראשונה לא היתה תקוותו באמת ינסה בשנית ובשלישית, עד שבסופו של דבר יזכה להגיע לבטחון בהשי"ת.

כללו של דבר, על האדם לחזור שוב ושוב על 'לישועתך קויתי ה'', ולהשריש בעצמו בכל מצב שנמצא את התקווה והייחול להקב"ה, ועי"ז באמת יושע מכל צרותיו. והוא על דרך שקוראים את הפרשה 'שניים מקרא ואחד תרגום', שמרמז בזה על קריאת העניין, ואח"כ מתרגם ומפרש לעצמו 'בכל לשון שהוא שומע', ואח"כ חוזר וקורא, שע"ז יחדר בו היטב ולא ישכח, כך צריך לומר 'לישועתך' ולפרש לעצמו – ב'מקום' שהוא נמצא כיצד הוא מקווה לישועת ה' כי תבוא, ושוב יחזור עד שיהיו הדברים חקוקים בעצמותיו...

וכך הובא ב'שערי תשובה' (סוף סמן קיח) וכתב מהר"י צמח ז"ל, וגם אני מכוין (כשהנני אומר כי לישועתך קוינו כל היום) לצפות לישועת ה' שעושה עמנו להצילנו מכמה פגעים רעים בכל יום ובכל רגע ומצאתי תועלת גדול כמה פעמים לעיתות בצרה בזה עכ"ל.

כבר מילתנו אמורה, שהנה מברכים אנו בכל יום ויום 'הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה', ולכאורה קצת צ"ב, מה החידוש בתרגול (שכוי), והרי כל חיות ובהמות מבינות להבחין בין יום ללילה, אלא ששאר החיות רק כשרואות את אור היום יודעות כי האור בא לעולם, אבל התרגול משכיל להבין בעוד החשיכה שולטת בעולם כי האורה עומדת לבוא והוא קורא מבעוד ליל, וזהו מורה דרך לבני האדם, שלא להיבהל בעת שחשיכה להם כל חד וחד בדיליה, רק לדעת ולראות מעתה את האור הממשמש ועתידי לבוא, ומעלה זו 'קובעת ברכה לעצמה' – הנותן בינה להבחין.

רמז נפלא שמעתי מ'בן עליה' דלכן איתא ב'פרק שירה' (פ"ד) תרנגול אומר (בקריאתו הרביעית) לישועתך קויתי ה', שהרי 'קרות הגבר' זה התרגול, ובאותו זמן עדיין חשכת הליל שולטת בעולם, ולזה הוא 'קורא' ומודיע לכל באי עולם – אל ירך לבבכם בראותכם 'חשיכה' כל חד וחד בדיליה, אלא לישועתך קויתי ה'.

בדרך צחות מסופר, על ההוא גברא שהגיע ל'זכרון משה' (שטיבלאך ידועים בתוככי ירושלים) בשעה 12 בצהריים ופתח בקול גדול בברכת 'הנותן לשכוי בינה', אמרו לו, רב יהודי, כבר מזמן שחטו אותו תרגול שהיה לו בינה להבחין בין יום לבין לילה... וכאמור, שאין זה 'חכמה' לדעת בעת שהשמש בגבורתה ובתוקפה באמצע היום ש'יום' עתה, אלא ה'חכמה ובינה' הוא להבחין מבעוד ליל שהנה היום ממשמש ובא...

ו. והבטחון יהיה רק באלוקיו ולא בבשר ודם או בשאר עניינים, וכך כתב ה'כתב סופר' (ד"ה לישועתך) וז"ל, דמאחר שראה יעקב אבינו ע"ה בנבואה את גבורת דן, אמר כי אין לבטוח על זה היינו הגבורה של ילוד אשה, כי לא לגיבורים המלחמה סוס מוכן למלחמה ולה' הישועה, ולכן סיים לישועתך קויתי ה' ולא לישועת אדם כנ"ל.

באר הפרשה - פרשת ויהי

כט: מאי דכתיב (ישעי' נו ד) 'בטחו בה' עדי עד כי ביה- החי את חייו באופן כזה הרי חייו בעולם הזה הם ה' צור עולמים' - כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא'.
 או לאו 'תקווה' זאת היינו דומים ליושבי חושך וצלמוות 'חיים טובים', כי העולם הזה מלא מכאובים וקשיים,

ז. וכבר אמרו, כי רק 'התולה בטחונו בה' יוכל לחיות את חייו כראוי וכיאות, כי בלאו הכי ידמה בנפשו בבוא עת התפילה או קביעות עיתים לתורה וכיו"ב שהוא 'מפסיד' עתה 'עסק' חשוב או איזה פגישה עם אנשי עסקים, וימעטו רווחיו ל"ע אם יפנה זמנו לעסוק בתורה, אבל המאמין יכיר שאדרבה כל השפע מן השמים בא (וכל מעשי ידי אדם אינם אלא 'השתדלות' ולא הם המביאים את הפרנסה) וכאשר ישמור על קביעות עתיו בתורה ותפילה או אז יקבל שפעו מן השמים ביד רחבה ומלאה, וכך ביאר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הובא בקובץ מבקשי תורה) את מאמרם (נדה עג.) 'תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר (חבקוק ג ו) הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות', דלכן הובאו הדברים בסיומא דש"ס, כי זה האיש שהקפיד להיות 'שונה הלכות בכל יום' - ובכל יום שמר לבוא לשיעור התורה או על סדרי הלימוד שלו, ולא נתן למחשבות הנ"ל להטרידו מהלימוד, בעל כרחך שמכיר הוא שכל הנעשה עמו וכל ההליכות עולם הנעשים עמו הם לו - בידי הקב"ה המה, והוא הוא בן עולם הבא.

מעשה במשפחה אחת שעוני ומחסור שלטו בביתם שלטון ללא מיצרים, פעם אחת שלחה האם את בנה בן שבע שנים, לחנות הפירות והירקות, לקנות מעט ירקות, אחד אחד מכל מין למען השיב ולחיות את נפשות בני ביתה העטופים ברעב, משהגיע הבן לחנות מצא שם שוכנים אחר כבוד אגוזים מתוקים (מסוכרים) הערבים לחיך כל אדם ובפרט לתינוקות של בית רבן, והיו עיניו כלות מהביט בהם ואין לאל ידו לקחת מהם כי 'תם הכסף', המוכר שראה את כל המחזה נכמרו רחמיו, ואמר לילד קח מהם ככל אוות נפשך, אולם הילד מייאן ולא לקח מאומה, חזר המוכר והפציר בו קח ככל אשר תרצה, אך הילד קמץ ידיו, עד שנטל המוכר מלא חפניו מהפרי המתוק ומילא את השק, כשחזר אל הבית שאלתו אמו מניין לו אגוזים יקרים אלו, סיפר הנער כל מה שאירע בחנות, תמהה האם, בני יקירי מדוע לא הסכמת לקחת, נענה הילד בתמימות ואמר, הן נער קטן אנוכי, ידיי קטנות המה וגם אם אטול אגוזים בשתי הידיים לא ייכנסו בהם הרבה, על כן רציתי שהמוכר אשר ידיו גדולות ורחבות ימלא שקי בעצמו. ובזה מבארים מה שאומרים בברכת המזון 'ונא אל תצריכנו ה' אלוקינו לא לידי מתנת בשר ודם כי אם לידך הרחבה המלאה והפתוחה', כלומר שלא ניקח בידינו הקטנות אלא הקב"ה ימלא לנו במלוא חפניו הגדולות והפתוחות... והבוטח בה' ומשליך עליו יהבו - הקב"ה מכלכלו בידו הרחבה והמלאה...

כיו"ב ייאמר, לכל המסתפקים בנפשם אולי אפסיד ביזנעס פלוני או פגישה אלמונית ע"י 'קביעות עתים' לתורה, ישכיל ויבין שבמקום לקחת את הפרנסה (לפי מחשבתו שאפשר לקחת לבד) בידיו הקטנות, עדיף לו ללכת לשיעור תורה ובזה יקבל שפע הפרנסה מידי הרחבות והמלאות של הבורא יתב"ש.

סוחר אחד התלונן לפני הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע על 'עסקיו' המוצלחים שהחלו לרדת מטה מטה רח"ל, שאלו הרה"ק האם הוא קובע עתים לתורה, נענה האיש שאין לו כל 'קביעות' בתורה, אמר לו הרה"ק, איתא בגמרא (תענית כה.) שזוגתו של רבי חנינא בן דוסא בכתה בפניו על מצבם הדל, התפלל ר"ח ויצתה כמין פיסת יד והושיטה לו רגל אחד משלחן של זהב, בלילה ראו בחלום שכל הצדיקים אוכלים לעתיד על שולחן של זהב עם שלשה רגלים, ואילו הם יושבים על שולחן עם שתי רגלים, מיד הבינה שהיא קיבלה בזה את שכרה דלעתיד והתחרטה על קבלת המתנה 'בעי רחמי ושקלוהו, תנא גדול היה נס אחרון יותר מן הראשון, דגמירי דמיהב יהבי מישקל לא שקלי', פי' גדול הנס שנטלו חזרה את הרגל, כי בדרך כלל נותנים השפעות טובות מן השמים ואין נוטלים חזרה. ואמר הרמז בזה, שכאשר האדם מקיים גמירי - אם תקבע שיעור קבוע בגמרא, תזכה שיתקיים בך משמיא מיהב יהבי - שיתנו לך מן השמים פרנסה בהרחבה, ומישקל לא שקלי - מה שבידך לא יאבד ממך, וכן הוה, שהלה קבע לו זמן לשקוד על דלתי ביהמ"ד בקביעות, ומאז חזר לעלות מעלה מעלה ולהצלחה מרובה.

מדי דברינו בבעל ההילולא הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע, שומה עלינו לציין שני דברים ממה שהורה ואמר קודם פטירתו מהאי עלמא, א'. שלא יגזרו בירושלים תענית בגין 'עצירת גשמים' קודם ליומא דהילולא דלילה, כיון שיום היארצייט שלו - י"ג טבת, מסוגל לגשמים, ב'. שכל מי שיפעל לכבוד ההילולא שלו ישיב לו טובה משמי

זו ממילא הייתה בטילה מהם גזירת 'גלות' - שהרי אין זה נחשב לגלות אם רואה את ה' בכל מקום ומקום, כי כאשר יודע שאין זה אלא הסתר והעלם מיד מתבטלים כל הדינים וההסתרים ומתגלה אורו של הקב"ה, על כן נסתלקה ממנו שכינה, מאחר שרצונו של הקב"ה שיהיו בני ישראל בגלות.

אמנם כבר איתא בזה"ק (ה"א רלד:) שבאמת גילה יעקב מה שרצה לגלות אלא שהוא מוסתר בדבריו, ומבאר השפ"א וז"ל, ומכל מקום על ידי אמונה שמאמינים זה בני ישראל שאין שום כח בלתי השי"ת רק כל זה על ידי הסתר אף שאין רואין זה בעין מ"מ על ידי אמונה יכולין לראות האמת, עכ"ל, וכלומר שעל

בבית האסורים, אבל התקווה והבטחון בה' הרי הם כמי שפתחו לו פתחים וחלונות גדולים בבית האסורים שמעתה שולטת ה'אורה' בכל פינה ופינה, וכל החושך מתפוגג ומתבטל כלא היה.

לגלות את הקץ - ע"י האמונה מתבטלים כל ההסתרים **בפרשתן** (מט א), 'ויקרא יעקב אל בניו' ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא^ט אתכם באחרית הימים, ובגמרא אמרו (פסחים נו.) 'ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה', ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ויחי תרל"א ד"ה א"ז) שביקש יעקב לגלות לבניו שגם בתוך הגלות נמצא השי"ת והכל מכוון אלא שהוא בהסתר, אך אילו היו משיגים ידיעה

מרומים, על כן עצה היעוצה לכל מי שצריך לישועה - שיפעל דבר מה למען הילולת הצדיק - אם בהעמדת 'לחיים', בהדלקת נר וכו', זיעועכ"א.

ח. מענין לענין, הנה כתיב גבי ברכות יעקב לבניו (מט כח) 'כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם, ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם', ולכאורה קשה עד מאד, מדוע נקראים דיבורים אלו בשם 'ברכות', וכי איזה ברכה בירך אותם, והרי רק מנה כל אחד מהם עם שלל ה'מעלות' שבו, ושמעתי לבאר בשם גאון וצדיק אחד, דאין לך ברכה גדולה מזו - שיהיה האדם מכיר את מקומו, את עצמו וכוחותיו, וידע מה תפקידו ומה עליו לעשות בעולם הזה כדי למלא תפקידו, ולכן הם נחשבים כ'איש אשר כברכתו בירך אותם'. ולדידן ייאמר - מהלך לו אדם שבור ורצוף, כי במחשבתו נדמה לו שאינו מתעלה כראוי, ואין בו כל מעלה, לזה אומרים פקח עיניך, ותמצא מעלותך הנתונים בידך לצרכך ברוח ובגשם.

וכך דקדק הרה"ק מאיזביצא זי"ע (בית יעקב אות ע"ז) מדוע פתח הפסוק בלשון יחיד 'כברכתו' וסיים בלשון רבים 'ברך אותם', ותירץ כעין האמור, דיסוד גדול בחיי איש ישראל לדעת ששלמות האדם הוא דייקא כשיפרח ויגדל מתוך תכונת עצמו, ומתוך מהותו, ולא שיעשה כמעשי רעהו וינסה להיות כמו אחרים. וז"ל, דכפי החיים והמידה שהניח הקב"ה בכל אחד ואחד במקור שרשו במידה זו בעצמה בירך את כל אחד ואחד שיצליח מאד בנקודת החיים שלו ובמידתו, והרים ונשא את הנקודה הזאת מאד, אבל לא שהיה מכניס אחד בגבול חבירו אלא שכל אחד יפרה וירבה בגבול מדתו, כי באמת אין שום ניחא לשום נפש בחלקו של חברו, ועיקר הניחא יש לכל נפש רק בחלקו הניתן לו בשרשו ובזה הוא משתוקק תמיד שיפרה וירבה עד מאד.

כיו"ב מבארים בעלי המוסר בברכה שקיבל אברהם אבינו (בראשית טו ה) 'ויוצא אותו החוצה ויאמר לו הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך', דכך בירכו, כמו ה'כוכבים' שיש לכל אחד תפקיד וצורך משלו, כן כל איש ישראל יש לו תפקיד מיוחד וצורך שרק הוא יכול למלאותו ואין אף אחד 'מיותר' ח"ו, ומאידך אין לאף אחד לנסות להיות כמו השני ו'לברוח' ממצבו, דרק מתוך המצב שבו הניחו הקב"ה יוכל למלאות תפקידו.

ענין זה הובא גם כן בספר 'תולדות יעקב יוסף' (פרשת מצורע סוף המאמר הראשון) בשם הבעש"ט הק' זי"ע לפרש מאמר חז"ל (ברכות לה:) 'הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם', דאכן, מכיוון שעשו כרשב"י, ולא עשו מחמת שפנימיותם היה במצב זה, לכן נשארו 'קרח מכאן וקרח מכאן' (עיי"ש עוד).

ט. כה אמרו צדיקי הדורות, שלכאורה על פי דקדוק הלשון היה צריך לומר את אשר יקרה אתכם בה' בסוף התיבה ולא יקרא בא', אלא יסוד גדול לימד יעקב לבניו כי אין מקרה בעולם כלל, וכל הנעשה בעולם הוא בהשגחה פרטית מדוקדקת בתכלית, וכל 'מקרה' שבא לו לעולם אינו אלא קריאה מן השמים, וזהו אשר אמר להם את אשר יקרא אתכם, אין זה 'יקרה' לשון מקרה ח"ו אלא 'יקרא' מלשון קריאה - שובו אלי ואשובה אליכם.

באר הפרשה - פרשת ויחי

סתומה', נמצא שבמקום ה'חלק' כתוב 'ויחי יעקב'. יש שרימוזו בזה כי פעמים נראה לאדם ש'פרשה סתומה' באה עליו, נסיונות קשים ומרים עדו עליה, נסתמו עיניו ולבו - ולהיכן שפונה - אם ימין או שמאל 'סגר ה' בעדו', ידע שכל זה אינו אלא 'דמיון' בעלמא, כי על פי תורה שם נכתב 'ויחי יעקב', כי כל זה היה להחזיקו ולהחיותו בעושר וכבוד'. ויתחזק להאמין באמונה שלימה שאף שאיננו מביין את הנהגת ה' עמו² - כך הוא האמת שכאן נבנית טובתו להחזיקו ולהחיותו (עפ"י פרי צדיק ריש פרשתן)³.

ידי שמתחזק באמונתו הטהורה שהכל הוא מפי עליון הרי מתגלה הקץ ומתבטל כל הגלות.

חשבה לטובה - הצרה עצמה נראית כרעה ובאמת כולה טובה בפרשתן (מו כח), 'ויחי יעקב בארץ מצרים', וברש"י, 'פרשה זו סתומה, לפי שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השיעבוד'. פירוש, שבשאר פרשיות התורה יש בין פרשה לפרשה ריווח של כמה אותיות 'נייר חלק' מבלי לכתוב שם מאומה, וכאן היא 'פרשה

י. שמעתי לבאר בדרך צחות במעשה הידוע המובא בגמ' (שבת לא.) שהלך אחד ועבר על פתח ביתו של הלל בערב שבת, 'אמר מי כאן הלל מי כאן הלל, נתעטף ויצא לקראתו, אמר לו בני מה אתה מבקש, אמר לו שאלה יש לי לשאול וכו', הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל, נתעטף ויצא לקראתו, אמר לו בני מה אתה מבקש, אמר לו שאלה יש לי לשאול, אמר לו שאל בני שאל, מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות (עגולות ואינן מאורכות כשאר בני אדם), אמר לו בני שאלה גדולה שאלת מפני שדרין בין החולות (ושלא יכנס החול בתוך עיניהם). הלך והמתין שעה אחת, חזר ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל, נתעטף ויצא לקראתו, אמר לו בני מה אתה מבקש, אמר לו שאלה יש לי לשאול, אמר לו שאל בני שאל, מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות, אמר לו בני שאלה גדולה שאלת, מפני שדרין בין בצעי המים (ועל כן עשה הקב"ה שיהיו רגליהם רחבות שלא יטבעו בתוך הביצות). עכ"ד הגמ'. ואפשר לומר בדרך הרמז, כי 'הָלַל' רומז ל'הָלַל', ושאל מי כאן הָלַל מי כאן הָלַל, כלומר כיצד ניתן לומר הָלַל ולהודות להקב"ה, כשכל אחד יש לו את ה'שינוי' שלו ואת הקשיים שלו, כל אחד עם ה'מה נשתנה' שלו... השיב לו הָלַל 'בני מה אתה מבקש', כלומר, מדוע שלא יאמרו הָלַל, אמר לו הלה הינך רואה שעיניהם של התרמודיין משונות מכל הבריות, ביאר לו הלל בטוב טעם ודעת כי אדרבה אין שינוי זה לרעה כלל, אלא לפי כל מציאות חייהם מוכרחים הם שיהיו עיניהם תרוטות, כדי שלא יכנס החול בתוך העיניים, והקב"ה עשה חסד עימם בכך ששינה אותם מאחרים. וכן רגלי האפרקיים רחבות לטובתם ולא לרעתם. ומהם נלמד כל אחד ואחד ב'שינוי' שלו, במה שנראה לו כקושי ורעה, ש'אלוקים חשבה לטובה', ורק לקוצר שכלו נדמה לו כי רעה הוא.

כתיב (תהלים צב ו) 'מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך', כי הנה בשעה שמתגלה לעין כל ההשגחה העליונה, וראו כל בשר את חסדי ה' המרובים אזי הכל מודים ומהללים ואומרים מה גדלו מעשיך ה', אמנם דוד המלך ע"ה עומד ומכריז כי מאד עמקו מחשבותיך, פירוש, בשעה שאין אנו זוכים לראות את חסדי ה' אלא נראה כשעת הסתר וחשכה, הרי דע לך כי מאד עמקו מחשבות ה' להביא את הטובה, וככל ש'מה גדלו מעשיך ה'' הרי יותר מזה גדלו מעשיו בשעה ש'עמקו מחשבותיך'.

יא. בפרשתן (מח טו), 'האלוקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה', הקשה הגה"צ רבי אשר זאב ווערנער זצ"ל גאב"ד טבריא, לשם מה הוסיף יעקב לומר 'מעודי עד היום הזה', וכי לא היה די באומרו 'האלוקים הרועה אותי' ותו לא. ומבאר, שהנה, שנות חייו של יעקב נחלקו לשניים, מאה ושלושים שנים הראשונים היו מלאי צער וסבל ורדיפות, שהרי עודו במעי אמו כבר התגרה בו עשו, ואח"כ עבר מרורים עם לבן וצרת דינה וצרת יוסף, לעומת זאת י"ז שנותיו האחרונות משבאו למצרים היו מלאי נחת ותענוג ושמחה, כשהוא יושב בכבודו של עולם, ורווח נחת מכל יוצאי חלציו (וכמבאר באור החיים הק' שעל כך נאמר 'יהי ימי יעקב שני חייו - לרמוז שהן הנה היו ימיו שהיה לו בהם חיות'). ובא יעקב לגלות את האמונה בא-ל חי, שאותו האלוקים שגמל עמו טובות ב"ז שנותיו האחרונות הוא ה'רועה' שהנהיג אותו גם בק"ל שנה הראשונים, כי הקב"ה הוא עושה את כל המעשים, והכל מיידו ית'. ועל כן אמר האלוקים הרועה אותי מעודי ועד היום הזה, כי 'מעודי' עולה למניין ק"ל, ואילו 'הזה' הוא כמניין י"ז, ללמד שאין הבדל בין 'מעודי' והשנים הראשונות 'הרעות', ל'הזה' אלו השנים האחרונות הטובות.

יב. ורמזו לה בפרשתן דכתיב (מט יא) 'אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתנו', כי הנה המתבונן בפירושו של מקרא יראה שד' אותיות אלו הם מיותרים, כי 'עירה' הכוונה ל'עיר', ו'לשורקה' הכוונה לענף עץ הנקרא 'שורק', תיבת 'בני' הכוונה ל'בן', ו'אתנו' משורש 'אתון', נמצא שהיה לו לומר 'עיר ולשורק בן אתון'.

וכך, בכל ענין, ידע שאין גורלו חרוץ אלא בידי הקב"ה ולא בידי בשר ודם, כדכתיב בפרשתו (נ יט-כ) 'אל תיראו... ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה', ולמדנו בזה אורחות חיים ונתיבות יושר - שעל האדם להאמין שאין ביד איש בעולם לחרוץ גורלו, ואפילו 'בעל השפעה' הגדול ביותר לא יוכל לא להזיק ולא להועיל לו, ותמיד אינו תלוי אלא בידי שמים כמו"ש אלוקים חשבה לטובה". וכלשון קדשו של

אמנם, ארבעת אותיות הללו עולים יחדיו ל'שם הוי"ה' (והוא צירוף שם הוי"ה הק' השייך לחודש אדר, שהוא יוצא מהכתוב 'עירה ולשורקה בני אתונו', עיי' פרע"ח שי"ט פ"ג), ובא ללמדנו דעת, כי אדרבה דייקא המאורעות שנראה לנו כי מיותרים המה - כדרך העולם לחשוב על מקרה לא טוב שבא להם 'לשם מה הייתי צריך לילך למקום פלוני', 'לפגוש את אלמוני' - ראה מה עלה בידי מחמת זה, וכיוצא בזה רבות, אמנם עלינו לקבוע בלבנו כי אין כל דבר הנעשה מעצמו בעולם הזה והכל בחשבון וסיבה ממעל, על כן דייקא ע"י האותיות ה'מיותרות' נשלם צירוף שם הוי"ה הקדוש, להאמין ולדעת שגם כל אלו הדברים מאת ה' הם, לטובה ולברכה להיטיב לנו באחריתנו.

בדרך צחות ייאמר, 'מעשה' באחד שנכנס לבית הכנסת בפנים נפולות וכולו אומר צער, שאלו אותו מדוע שרוי הוא בצער, השיב שזקוק הוא להעביר 'כותל' ממקומו, ונזכר שזקנתו אמרה לו בילדותו כי שתיית חלב מרובה מזינה היא את הגוף ונותנת כח הרבה, על כן שתה כוסות חלב לרוב וניגש לדחוף את הקיר, ולא זו אפילו כמלא נימה... למחרת נכנס שוב לביהמ"ד אך 'פנים חדשות באו לכאן', כולו אומר ששון ושמחה, ניגשו אליו ידידיו ושאלוהו, נו, הצלחת להזיז את הכותל... עד שהינך מאושר כל כך, נענה להם, היום שתייתי כוס 'וודקה' וכבר איני רואה שעומד כותל לפני... לדין ייאמר, איש איש וה'כותל' שלו... הבה 'נשתה' את האמונה עד שלא נראה את כותל הקשיים העומד לנגדנו... אלא נראה כי מאת ה' היתה זאת...

יג. כתב 'בעל הטורים' על הפסוק (נ טו) 'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו', ומבאר כי האחים חששו אחר מיתת אביהם שמא ישטמם יוסף ויחפש לנקום נקמתם, אמרו א. הלוואי לא ישטמנו אלא בלב, ב. אף אם ירצה לנקום בנו בפועל עכ"פ יגמלנו ברעה כמו שאנו עשינו לו, ומכיוון שאנו עוללנו לו רעה שיצא ממנה טובה גמורה, שנעשה 'מלך' על מצרים, אף הוא אין לו לנקום בנו אלא ברעה אשר תצא ממנה הטובה.

עפי"ז ביאר הגה"ק רבי צבי הירש מוואידיסלוב זי"ע (אביו של הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע, הובא בעשרה למאה דרוש ו') דצ"ב, מדוע אמר יוסף לאחיו 'אל תיראו כי התחת אלוקים אני, ואתם חשבתם עלי רעה אלוקים חשבה לטובה', וכי אלו דברי פיוס הם - לומר להם ברצוני לנקום בכם אלא שאין ביכולתי עשות כן, מה פיוס יש כאן. עוד צ"ב, מדוע קנטר אותם - 'אתם חשבתם עלי רעה'. ויבואר עפ"י ה'בעל הטורים' דלעיל, שכך אמר להם יוסף, אין לכם לחשוש מנקמתי שהרי הרעה אשר עשיתם עמדי הייתה בפועל טובה - כי אלוקים חשבה לטובה, וא"כ אין לי לנקום בכם אלא ברעה אשר תצא מאיתה טוב, כי לפי חוקי 'המשפט' - אין לנקום ברעה ברעה גדולה ממה שגמלוהו, והרי 'מלך' אנכי, ומלך 'במשפט' יעמיד ארץ (משלי כט ד), וכי התחת אלוקים אני, אין כוח בידי בשר ודם לעשות רעה שתוצאותיה לטובה, רק האלוקים הוא 'בעל היכולת כולם'.

יד. וכבר אמרו לפרש את הפסוק (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', ש'המחשבות הרבות אשר בלב האיש' - שהוא מחשב שפעולותיו יגרמו שיהיה כך וכך... ומחשבות אלו שבלב איש הם עצמם יביאו שעצת ה' תקום ותצא לפועל.

ואכן, רבות מציינו בקורות הימים שפעמים ופעולת אדם להרע לרעהו היא גופא תקרב אליו טובתו. כביאורו של ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע שבת קיט). במעשה ד'יוסף מוקיר שבת', שהיה לו שכן גוי עשיר גדול, ו'החווה בכוכבים' אמר לו שראה בכוכביו שיבוא יום וכל כספו וזהבו יעברו אל שכנו יוסף, הלך הגוי ומכר את כל רכושו, המירו ביהלום יקר והטמינו היטב בכובעו בכדי לשמור על רכושו - שח"ו לא יגיע לידי שכנו יוסף. וסוף דבר היה שדייקא פעולותיו אלו העבירו את רכושו לידיו של יוסף, כשנפל הכובע למצולות ים, והדג שבלעו נתגלגל לידיו של יוסף מוקיר שבת... ובזה מבאר ה'בן איש חי' מדוע האריכו בגמרא בכל פרטי המעשה, דאם כוונת הגמרא הייתה רק כדי לבאר את גודל השכר למי שמכבד את השבתות, לא הוצרכו להאריך כ"כ בדברי חווה הכוכבים, ומה שפתרו וכו' ומכירת רכושו ועלייתו על הגשר וכו', והיה סגי לומר שיוסף קנה דג 'לכבוד שבת קודש' ומצא בקרביו יהלום יקר. אלא, שחז"ל רצו ללמדנו בזה שאם נגזר מן השמים - לא יועילו כל טצדקי שבעולם לעצור ולמנוע מהנגזר

באר הפרשה - פרשת ויהי

מהם) ומעלות רבות קנה בהם. על כן, כראות האדם כי קרבו אליו צער ויסורים, כל מיני מדווה ומכאוב, לא ירבה בדאגה ובכיה אלא יקבלם באהבה וישליך על ה' יהבו (פירשו בגמ' [ר"ה כו:] משאו) - מתוך אמונה שכל ה'פעקל' (הבילת הצרות) שנתן לו הבורא הוא כדי להעלותו עשרת מונים יותר ויותר^ט. וכבר בזו השעה הכל טובה וברכה, ומתחת ההסתר שרויה הטובה והברכה כבר מעתה...^ט

בי הקב"ה הוא 'יוצר המאורות' להאיר לכל איש מישראל, לכל חד וחד בדיליה, ואף אם 'נראה' לו כי גדול החושך החופף עליו יומם ולילה, ידע כי באמת אין כאן כל חושך אלא אור ה'מוסתר' בהסתרה גדולה, אלא שעליו לפקוח עיניו או יתגלה לנגד עיניו אור גדול, שהרי 'הטוב כי לא כלו רחמיו והמרחם כי לא תמו חסדיו', א"כ, בוודאי שהכל לטובה ולברכה (אף אם אינה נראית מיד ישמח לבו כי קרובה ישועתו לבוא בעוהשי"ת). ואף כשאינו רואה ישועה בדרכי הטבע יעצום עיניו מלחפש אחר ה'דרך' שמשם תבוא ישועתו, ובקרב ימצא כי הישועה כבר מצאה את דרכה אליו...^ט

הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע בתפילתו 'ריבון העולמים, ידעתי כי הנני בידך לבד כחומר ביד היוצר, ואם גם אתאמץ בעצות ותחבולות וכל יושבי תבל יעמדו לימיני להושיעני ולתמוך נפשי מבלעדי עונך ועזרתך אין עצה וישועה, ואם חלילה יחפצו כולם להרע אז אתה בחמלתך תשים עיניך עלי ותשקיף עלי השקפה לטובה ממעון קדשך, הנה חבלים נפלו לי בנעימים וישועתי באה ועזרתי תגלה'.

יש שביארו (עיי' בפי' הגאון רש"ר הירש זצוק"ל עה"ת) דלכך אין רווח בין פרשה זו לפרשה הקודמת, כי הנה רוב שנות חייו של יעקב אבינו ע"ה היו רעים ומלאי ייסורים, מתחילה בעטיו של עשו אחיו, ולאחר מכן תחת שבטו של לבן הארמי, ומשביקש לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של יוסף. ורק בי"ז שנותיו האחרונות משיירד מצרימה חי שנים טובות ללא ייסורים. ולכאורה היה מן הראוי 'ליתן רווח ביניהם', להפסיק בין הפרשיות - להראות שעיקר (חשיבות) חייו היו י"ז שנים הללו. אמנם, לא כן דרכה של תורה, כי אדרבה הסמיכות יחדיו, להורות שימי הייסורים חשובים כמותם (ויותר

להתקיים, ולא זו בלבד, אלא שפעולותיו של הגוי הן הן הביאו שעשירותו נפלה לידי יוסף מוקיר שבת (עיי' כעיי"ז מהר"ל חידושי אגדות שם).

ומכאן, ילמד כל חד בדידיה, כשנראה לו כי פלוני הכריז עליו 'הבה נתחכמה לו - פן ירבה' והלה בא 'למעט' ממנו את השם, את הממון או שאר קנייניו, לא יתבהל כלל, כי במעשיו יגרום הלה ש'כן ירבה וכן יפרוץ' לרוב בכל מיני טובות. וכן הדברים אמורים בכל 'מחלוקת' ל"ע, לא יפחד מרעת רעהו כי כל פעולות רעהו להרע לו וכל ה'שפיצלעך' (התחכמיות) שהוא עושה כנגדו ברצות ה' דייקא משם תתרבה ברכתו וטובתו לאין שיעור עד בלי די. אגב אורחא, נלמד ממעשה זה, שלא להיות כאותו הגוי, שהאמין ל'חוזה בכוכבים' ולאידך עשה כל טצדקי שלא יגיע רכושו לידי שכינו יוסף, והרי הוא סותר את עצמו מיניה וביה, דאם החוזה צודק בראייתו מה יתנו לו ומה יוסיפו לו כל פעולותיו כנגדו, וכן אנו, אף ש'ישראל מאמינים בני מאמינים הם', מ"מ הבה נזהר שלא יהיו מעשינו סותרים את אמונתנו, וגם הליכות חייו יהיו על פי אמונתנו.

טו. כבר אמרו להמשיל את המשליך על ה' יהבו, דהנה עינינו תראינה כאשר ביד האדם 'משא' כבד מאד, אם ישא המשא על גבו הרי ישבר ויכוף גבו לרוב כבידות המשא אשר עליו, אבל אם יניח את המשא על הארץ הרי לא די שלא ישבר גבו, אלא אף בידו לעלות על גבי המשא ולהתרומם טפח מעל גבי קרקע. כיו"ב לענין 'משא' הפרנסה ושאר צרכי האדם בעולם הזה, אם 'ישאנו' על כתפו וגבו - שידאג כל היום, בזה ישבר ויכוף כל מהותו ונפשו, אך המאמין מניחו על גבי קרקע - שאינו דואג כלל, הרי הוא מתעלה מעלה מעלה הן ברוחניות הן בגשמיות...
טז. והעיקר שלא לדאוג דאגת מחר, וכך פירש הרה"ק הר"ב מפשיסחא (קול שמחה בפרשתו) וכן הרה"ק הרמ"ל מסאסוב (ליקוטי רמ"ל ויחי) זי"ע, בפסוק בפרשתו (מח כ) 'ויברכם - ביום ההוא לאמר', שבירכם שלא יהא לעיניהם אלא אותנו היום בלבד, ולא ידאגו כלל מה יעלה למחר בגורלם.

יז. הנה נהגו לשלש ולהפך הסדר - 'לישועתך קויתי ה' קויתי ה' לישועתך קויתי', וכי מה ענין יש בזה להפוך פסוק לכל צד, אלא לומר לאדם השרוי במיצר, אף אם אינך רואה כל מקום ופתח לישועה, תדע שיכול לבוא מצד זה או מצד אחר או אפילו מצד שלישי.

יש כאן למי שמתנסה בייסורים קשים ומרים, ונראה לו ש'עננים שחורים' באו עליו והם מחשיכים בעדו את אור השמש, ידע שבאמת כל 'חשכות' עננים הללו אינה אלא מפני ש'המכין לארץ מטר' - ומשכן ה'מטר' בתוך אלו העננים, ומתוך צרה יבוא הגשם להשקות צמאי חסדיך, ולא היתה זאת לרעה כי אם לטובה י"ת.

כבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות דרכים בעבודת הבורא, רט) וז"ל, הוא ז"ל היה אומר, כי יהודי צריך ומחויב להאמין כי 'קץ שם לחושך', והחושך יעבור ובמקומו יופיע האור.

והנה מדרך העולם לצפות ולייחל מתי ינצל כבר מן הצרה ויצא מאפילה לאור גדול, ובודאי שיש להתפלל שיהא כבר שמחה וששון ליהודים וכל היסורים יתהפכו להרחבה ותענוגים, אך המשכיל יודע לנצל את צרה כראוי, שהרי באותה שעה הרי הוא קרוב אל יוצרו ובוראו, וכמו שנאמר (תהלים לד יט) 'קרוב ה'

וכך איתא ב'קדושת לוי' על הכתוב בפרשתן (מח כ) 'וישם את אפרים לפני מנשה', הוה ידוע, כשהקב"ה מביא 'צרה' על האדם הרי אין התכלית והסיבה של אותה הצרה רק בכדי להביא עליו חסדים, והצרה מכשרתו להיות כלי מחזיק ברכה, וכמו שהרוצה להפוך כלי קטן לכלי גדול, עליו לשבור תחילה את הכלי הקטן וממנו יצור כלי חדש גדול, ובאמת אין כאן 'שבירה' אלא תיקון ועשיית כלי גדול, והנה 'מנשה' רומז לצרות, שהרי נקרא בשם זה הוא על 'כי נשני אלוקים את כל עמלי' (מא נא), לעומת זאת 'אפרים' מורה על הישועה וכדכתיב (שם נב) 'כי הפרני אלוקים בארץ עניי', ולזה הקדים את אפרים למנשה ללמד 'שבישראל עם קדוש, הישועה והרפואה הוא קודם, והוא העיקר'.

וכמו שביארו צדיקים בלשון הכתוב (תהלים קמו ח) 'המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר', שרמו

ואל יאמר - לישועתי יש צורך לשנות סדרי בראשית ולהפוך את העולם, כי אכן כך יהיה, וכמו שאומרים משם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע 'מי שחי באמונה ולבו בטוח באלוקיו, אז הקב"ה מושיעו באופן שלא יעלה על הדעת'.

מיסודי האמונה, שעל האדם לדעת ש'הרבה דרכים למקום' להוציאו ולחלצו ממיצר, ואינו זקוק ל'עצותיו' של האדם, עד שייאמר ח"ו אבדה כל תקווה, כי פעמים הרבה מצמיח הקב"ה ישועה ממקום שלא חשב עליו כלל. כמעשה (לא) היה, בהיא 'אשה קשת רוח' שהוצרכה ל'ישועה רבתי' באיזה ענין, ומידי יום ביומו הייתה באה אל ה'רבי' בבקשה שיברכה הרבי בישועה בדרך פלונית, ולמחרת ביקשה שישועתה תבוא על זה הדרך, וכן הלאה... עד שביום אחד באה הישועה לפתחה - אז מיהרה אל הרבי, באומרה, רבי קדוש... אוהו... אוהו... עצה כזאת כלל לא העליתי בדעתי 'להציע' להקב"ה שיושיעני בה... ולדין, הבה נא נזהר שלא נהיה ללעג וקלס כאותה 'חכמה', כל חד בדידה.

כי על האדם לבטוח בה' ולהיות 'גמול עלי אמו', כמו תינוק שמבקש מאביו לאכול ובוטח בו שיספק לו צרכו, ואינו מייגע את מוחו מהיכן יהיה לאבא 'כסף' בכדי לקנות עבורי... כך יהודי צריך לבטוח באביו שבשמים שישלח לו פרנסתו מבלי לדאוג מהיכן 'ישיג' וישלח את הכסף... ואין הדברים אמורים בפרנסה גרידא, אלא משל הוא לכל צרכי האדם ומשאלותיו.

אמור מעתה, אם ראית שה'תוכניות' (פלאנען) שהגית אינם הולכים כמו שרצית אל יתעצב לבך, אלא התייצב וראה את ישועת ה' אשר תבוא ממקום אחר, כפי תכניותיו של בורא עולם כביכול.

וכבר אמרו (חת"ס, תו"מ השלם ריש ויצא ד"ה במדרש, חיים וחסד על תהלים לר"ח פלאג'י, ועוד ספרים) לפרש בפסוק (תהלים קכא) 'אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי' - כלומר שהאדם מתבונן ורואה כי אין לו כל דרך ישועה הנראית לעין, במה יתחזק - 'עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ' - אף הוא ברא את השמים ואת הארץ 'יש מאין', אם כן מה לך כי תבהל על נפשך, אף אם נראה לך כי ישועתך איננה קיימת במציאות, מ"מ היא כבר תבוא ותצמח דוגמת בריאת השמים והארץ אף אם יש צורך לבוראה יש מאין.

יח. משל למה הדבר דומה, כמו ה'קפיץ' (ספרינג) אשר מתרחב ומצטמק לפי ידי הממשמש בו, והנה כמה שתדחקהו הדק היטב היטב - אזי כאשר תעזבהו יקפוץ ה'קפיץ' למעלה למעלה, וירידה זו צורך עליה. על זה הדרך בעת ש'דחוק' לאדם מאד מאד כל זה הכנה הוא לטובה והרחבה עצומה שבוא תבוא אליו בקרוב ממש.

ואין החרב והקשת אלא ה'מסתירים' את עורכי המלחמה באמת, ומי הם עורכי המלחמה, זאת 'מגלה' לנו התרגום - בצלותי ובבעותי, שיעקב התפלל על נצחונו במלחמה ושם כבר פעל את הנצחון... כי בעולם הזה אי אפשר לפעול מאומה מבלי התפילה¹. ולא היה הנצחון בעת המלחמה כשהשתמש בחרב וקשת רק בעת התפילה בקרן זווית כשהתפלל².

ובזה יתיישב כיצד אמר יעקב 'אשר לקחתי מיד האמורי', וכי יעקב לקחה מידם, והרי שמעון ולוי הם ערכו את המלחמה והם לקחו את שכם מיד האמורי, לזה תרגם אונקלוס 'בצלותי ובבעותי', כי שמעון ולוי נלחמו בחרב וקשת, אבל 'עיקר' המלחמה נערכה ע"י יעקב אבינו בצלותי ובבעותי, ושפיר אמר על עצמו אשר לקחתי מיד האמורי.

וזכר האריכו חז"ל בשבחה של תפילה כי מבלעדי כוחה אי אפשר להשיג מאומה, ועם התפילה

לנשברי לב', ובדיעבד ישמח על הזכות שנפלה בחלקו להיות קרוב אל השכינה, וידע כי לא יאריך הזמן וכבר ימצא עצמו מחוץ לצרה, ע"כ ינצל וישמח בכל רגע שהוא עדיין קרוב אל ה' בקירבה עצומה.

בחרבי ובקשתי - השפע הבא ע"י התפילה

בפרשתן (מח כב), 'ואני נתתי לך... אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי', ובתרגום תרגם בצלותי ובבעותי ולכאורה מדוע שונים דברי התרגום מהמקרא, אלא כך הוא ביאור הדברים עפ"י הידוע שהתרגום אינו מפרש רק 'פירוש המילות' גרידא כלשון המקרא, אלא בא ללמדנו את תוכן הענין המסתתר תחת תיבות המקרא (עי' עבוד"י תרומה ד"ה ונוערת), וכלומר, כי וודאי 'בנגלה' הייתה המלחמה בחרב וקשת בפועל ממש, והיה נראה שהחרב והקשת הם העורכים את המלחמה והם המנצחים, אך האמת שאין הקב"ה חפץ עשות 'נס גלוי' לכן הוכרח להשתמש בחרב וקשת,

יט. בספר 'כנפי שחר' (שו"ת, סימן לז) מביא מאמר נורא של דודו הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע, בליל שב"ק בבואו לביתו לקדש על היין, והיה אז עת כפור וקור גדול, עלה הר"י ע"ג ספסל קטן הסמוך לתנור כדי לחמם ידיו, פתאום נשמט הספסל מתחתיו ונפל הר"י ושרר את ידו (מאז ועד יומו האחרון היה בעל יסורים), משהקימוהו העומדים אצלו שמעוהו אומר את הפסוק (תהלים כג ב) 'בנאות דשא ירבציני על מי מנוחות ינהלני', ונענה אל הסובבים, הנה המפליג בים הגדול בספינה רעועה, או כשהוא עומד ע"ג גשר רעוע בוודאי ישא תפילתו בכל רגע ורגע למען ישוב לביתו ללא כל פגע, אבל ב'נאות דשא' כשנראה שאינו נצרך ל'רועה', וכן על 'מי מנוחות' - ים קטן שלא רעשו מימיו כשנראה שאינו נצרך לנס מיוחד לעבור בשלום את הים הקטן אז לא יתפלל, זה החידוש חידש דוד המלך, לא ולא, בכל עת ושעה על כל צעד שעל, תמיד יתפלל אל ה' שישמרהו מכל פגע מכל צרה ועקתא, ואמר מי חשב בעלותו על ספסל קטן ונמוך שהוא מסוכן ליפול ולשבור יד, אלא מכאן תראה כמה יש לאדם לקיים 'שיויתי ה' לנגדי תמיד', ובכל עת לבקש ממנו על שמירה והצלחה בכל עניינו..

כ. על כן אמרו המושלים בשם הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה מהלך בתוככי יער עבות, ורק מקלו בידו, בתוך כדי הילוכו הגיח לעברו דוב אשר רצה לטורפו ולאכול את בשרו, הרים האיש את מטוה והעמידו כאילו קשת בידו והוא עומד לזרוק את החץ, ואכן, באותו הרגע נפל הדוב לארץ ללא רוח חיים, התמלא האיש שמחה, והחל להלל את המקל שבידו על שהצילו ממוות לחיים, עבר שם אחד ואמר לו, שטיא, וכי תעלה על דעתך שהרגתו במטך, לא כי, אלא על עץ גבוה בסמוך אליך עמד צייד וקשתו בידו, וכראותו היאך שהדוב מתקרב אליך ירה בו חץ ומזה נפל הדוב מת, ולענייננו יאמר, מי שאינו מבין שכל הקורה עמו על פי מעלה הוא - שמשם באים כל ה'חיצים' הן לטוב הן למוטב, הרי הוא דומה ממש לזה שהיה מהלל למקלו על שהצילו, ולא שם על לבו שיש אחד ממעל שעשה הכל.

עפ"י אלו הדברים מבאר ה'בן איש חי', שיעקב אבינו אמר לבניו, אל תדמו בנפשכם - שבמקלכם וכלי זיינכם ניצחתם את אנשי העיר 'שכם', לקחת אותה מיד האמורי, לא כן, אלא 'בצלותי ובבעותי' - התפילה לבורא כל עולמים היא אשר ערכה את המלחמה ועשתה הנצחון.

וידועים דברי הגה"ק החזו"א זי"ע, שעיקר ההשתדלות היא התפילה, אלא שלפעמים נדרש מן האדם גם לעשות פעולה בפועל, אבל לעשות הפעולה ולא להשתדל בתפילה באופן זה בוודאי לא עשה את המוטל עליו לעשות, ולא

עמו ובחלקו של יעקב, ופעלה בתפילתה שאכן תהיה ליעקב, ואילו רחל שידעה ש'הקטנה לקטן' לא הקדימה תפילה על כן לא זכתה להיות עמו במחיצת עולמים. ובוה מבאר שם מה שנאמר (בראשית מה ז) 'מתה עלי רחל', שלכאורה יש להקשות מהו 'עלי', ומדוע לא היה די באומרו 'מתה רחל', אלא 'עלי ודאי כלומר בניני' - בגללי, מחמת שלא התפללה על זאת. וממשיך הוזה"ק 'כל בר נש דאושיד דמעין קמיה דקוב"ה אף על גב דאתגור עליה עונשא יתקרע ולא יביל ההוא עונשא לשלטא ביה' (כל אדם ששופך דמעות לפני הקב"ה, אע"ג שנגזר עליו עונש יקרע העונש ולא יכול העונש ההוא לשלוט בו), ולמדו זאת מלאה שנגזר עליה להיות לחלקו של עשו ובבקשתה ביטלה את הגזירה והיתה ליעקב.

אנכי אכלכל אתכם - במעלת עשיית צדקה וחסד

בפרשתן (מו כט-ל), 'ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו שים נא ירך תחת ירכי... ועשית עמדי חסד ואמת... ושכבתי עם אבותי', כתב ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ), כי איתא (ב"ב קטז.) 'כל המניח בן כמותו כאילו לא מת', והנה, כבוא יעקב אבינו לארץ מצרים וראה את גדולת יוסף בנו, את רוב עשרו וכבודו לאין ערוך, החל להיות מיצר - בחשבו

לא יבצר ממנו דבר, ותדע שזה כל כוחו של אדם בעולם הזה - ברוחניות ובגשמיות, בפרנסתו וכל הצטרכויותיו, ובוה פירשו את דמיון המתפלל למי שמחזיק חרב וקשת, כי כמו שאיש הצבא לא יוכל לעמוד ולהתקיים אפילו שעה אחת בלעדי כלי הזין - החרב והקשת, כי היאך יעמוד בשדה הקרב מבלי כלי זיינו, כך אין לו קיום ליהודי מבלי כוח התפילה - כגיבור ואיש מלחמה מבלי כליו^{כא}.

עוד מצינו להרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (חיי שרה, ר"ח כסלו תרע"ב, הנוכה תרע"ה ליל ג') בשם אביו הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע שביאר דמיון התפילה לחץ וקשת, כי ככל שהקשת מתוחה יותר לאחור כך יותר יבקע החץ ויעוף יותר למרחוק, כיו"ב ככל שלבו החוק ומיצר יותר ומתפלל יותר מעמקן לבבו כך יותר תעלה התפילה למעלה למעלה (ובחיי שרה כתב וז"ל, כמה שהלב נרגש ומתעטפת עליו נפשו ביותר כך בוקעת התפילה למעלה יותר)^{כב}.

מענין לענין באותו ענין, נוראות מצינו בכח התפילה כשהיא באה עם דמעות שלישי, וכדאיתא בזה"ק (ח"א רכג.) המבאר מדוע זכתה לאה להיקבר עם יעקב במערת המכפלה ואילו רחל לא זכתה אלא נטמנה לברדה בבית לחם, כי לאה היתה סבורה שתיפול לחלקו של עשו והתפללה מתוך בכיות שלישי שתזכה להיות

כא. עוד אמרו לבאר את הדמיון של חרב וקשת ל'תפילה', כי כמו ש'חץ' היוצא מן הקשת יהרוג את מי שפגע בו, מבלי כל הפרש והבדל אם הזורק את החץ גדול או חרש שוטה וקטן הוא, גיבור או חלש, כי החץ עצמו יפעל פעולתו, כיוצא בו ממש היא התפילה, ממי שתבוא בכוחה לפעול פעולות כבירות - לשנות הטבע ולבטל הנגזר, להריק שפע ברכה עליונה ברוח ובגשם.

כב. אמנם ב'משך חכמה' פירש, וכך אומרים גם משם הגרי"ז מבריסק זצ"ל, הטעם שנמשלה ה'תפילה' (צלוחי) ל'חץ' ואילו ה'בקשה' (בעותי) דומה ל'קשת', שהנה החרב מצד עצמו יש בו כדי להמית מאחר שלהבו חד וחודר פנימה, אכן החץ במהותו אינו יכול להזיק כלל וכל כוחו הוא על ידי מתיחת מיתר הקשת לאחוריו ואז משליך את החץ בחזקה, ו'ריצת' החץ נותנת בו כח לחדור פנימה ולהשחית עד מוות. כעין זה החילוק בין 'תפילה' ל'בקשה', שהתפילה היא מטבע הנוסח אותו קבעו חז"ל הק' לומר על פי הכוונות העליונות שהיה ידוע להם ברוח קדשם, ועצם אמירת התפילה פועלת גדולות ונצורות לקרוע כל הגזירות (עיי' בארוכה בנפש החיים ש"ב פ"א ואילך), ועל כן המשילוח לחרב שיש בו כח עצמי. לעומת זאת בקשה אינה בנוסח הקבוע ועומד, אלא היא פורצת ויוצאת ממעמקי הלב, ועי"ז יש בכוחה לבקוע שערי שמים.

וללמדנו על הכוחות האדירים שיש לו לאדם בכל מצב שהוא, כי בשעה שליבו בל עימו יש לו את ה'חרב' - היא התפילה לפי הסדר הרגיל כתקנת חז"ל, ואף שלא בזמן התפילה הקבוע יכול לפעול גדולות ונצורות אם יירה בחץ ובקשת - בבקשה אמיתית הנובעת מקירות הלב.

וכך כתב בספר 'אבני זכרון' (אות רנא) בשם הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע על הא דכתיב (תהילים יח ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע', 'מהולל' לשון מעורב ומבולבל (עיי' ישעיה א כב), אף על פי כן 'ומן אויבי אושע', עכ"ל. וכלומר שאף שתפילתו מעורבת ומבולבלת מכל מקום פועלת גדולות בשמי מרום להושיעו מיד כל אויביו.

באר הפרשה - פרשת ויהי

הריני מניח בן שאינו כמותי, כי אני עברתי כל ימי כל מיני יסורים וצער שעל ידם מזדכך האדם למאד^{כג}, ואילו יוסף בני חי בשלווה את רוב ימיו (שהרי 'שמונים שנה' מלך במצרים, מבן שלושים ועד בן מאה ועשר היה מלך במצרים), ומאחר שאינו כמותי ממש הרי לא ייחשב לי 'כאילו לא מת'.

מיהו, בזה"ק איתא שכל המרבה בצדקה ובגמילות חסדים^{יד} אינו צריך לבוא לידי יסורים, כי ע"י הגמילות חסד' יתעלה למדרגה כאילו קיבל יסורים כל ימיו, והנה בעל היסורים נקרא שם בזה"ק הקדוש מרא דירבין ואילו בעל הצדקה נקרא מרא דידין. ובה מבאר

כג. פעם היה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע בהלווית המת, ושמע שהמספידים מונים את שבחיו, שהיה בעל תורה ובעל מידות וכו', נענה הרה"ק ואמר, הפסיקו נא מלדבר כל אלו ה'שבחים', ואך דבר אחד אמרו שהיה 'בעל ייסורים גדול', וגדולתה וסגולתה היא לאין ערוך.

כד. בענין החסד אספרה נא, בערב שבת חול המועד סוכות בשנת תש"פ נסתלקה לעולם שכולו טוב הרבנית החשובה אלמנת הרה"ג רבי נחמן צוקער זצ"ל, ומעשה פלא נקשר בה, בבעלות הרבנית היה דירה גדולה בעי"ת בני ברק (מחמת צנעת הפרט לא נפרט איה מקומה), שהייתה מושכרת דרך קבע לאשה בודדה שדרה שם יחד עם צאצאיה, מחיר השכירות נקבע בשעתו ל-3,000 שקלים, וכך נשאר המחיר ביניהם, על אף שברבות השנים עלה מחיר השוק לדירה כזאת לסך 5,000 שקלים, כי בכל שנה כשבאו לחדש את ה'חוזה' שביניהם הייתה האשה מבקשת מחדש שירחמו עליה, הואיל וכל הכנסותיה מה'מזונות' אינם מספקים לה יותר מ-3,000 שקלים לשכירות הבית, חתנה של הרבנית הממונה על טיפול הדירה לא אבה לקבל בקשתה אבל כשבא לשאול את פי בעלת הבית ה"ה חמותו הרבנית, הייתה היא 'מוותרת' משלה, ומצווה על חתנה לרחם עליה ולהמשיך עם המחיר הישן... ולא עוד אלא שכל תיקון חלון וכיו"ב היתה האשה דורשת מבעלי הבית לתקן על חשבונם (על אף ש'תשלומיה' נמוכים בהרבה מהרגיל, וכביכול קבלה בכל חודש מתנה בשווי 2,000 שקלים), וגם על זה הייתה הרבנית מצווה לוותר ולהמשיך הלאה בסדר היום. בכל עת ועונה, בפרט לאחרונה כשהזקינה בעלת הבית היה חתנה מגלה את אוזנה של האשה הדרה בדירה, שעליה להתפלל היטב על 'בעלת הבית' שתאריך ימים ושנים, כי ברגע שהדירה עוברת לבעלות הבנים מיד הם יעלו את מחיר השכירות כפי המחיר המקובל בשוק... כי הם אינם 'וותרנים' סתם, כאותה צדקת, וראה זה פלא, בערב ראש השנה תש"פ הודיעה האשה ברוב שמחה על שזכתה לבוא שוב בקשרי אירוסין, ובקרוב היא עוזבת את ה'דירה' ומעתקת מגוריה לדירת בעלה החדש, לא ארכו הימים והרבנית שבקה חיים לכל חי... וראו הכל בעליל, כי עד עתה היה נראה שהרבנית היא ה'וותרנית' לאותה אשה, ועתה ראו, שאדרבה, אותה שוכרת החזיקה את הרבנית בין החיים, כי ה'וותר' הוא היה כל זכות קיומה בחיים, וכמבואר הרבה בדברי חז"ל (עיי' מסכת שבת קנ"ו): שהצדקה והחסד מאריכין ימיו ושנותיו של האדם, ונמצא גדול חסדה עם הרבנית פי כמה וכמה מחסדה של הרבנית עמה (שמעתי מ'מגיד מישרים', דורש טוב לעמו, פ"מ, ה"ה הרה"ג רבי יעקב שיש שליט"א).

עוד אספרה מעשה שאירע זה עתה ממש על שכרם הטוב של גומלי חסדים, איש יהודי היושב בקריית צאנז יצ"ו שבנתניה קבע לעשות 'מסיבת חנוכה' לכל משפחתו בביתו בליל נר א' דחנוכה בשעה 8 בערב, והזמין את כל בניו ויוצאי חלציו, וביניהם הזמין את נכדו הגדול שנישא לפני כמה חודשים והוא מתגורר בשכונת רמת שלמה בעיה"ק ירושלים, כמובן ש'איש בל יעדר' ממסיבה רבתית זו... לקראת חנוכה פנה השווער של נכד זה ושמו ר' דוד דרוק שליט"א (והוא שסיפר לי מעשה זה), ואמר לו, הנה גיסך (חתני) המתגורר בשכונת 'נוה יעקב' שבירושלים שוהה עתה בשווייץ, וכבר היה אמור לחזור, אלא שמכורח הנסיבות נאלץ להתעכב שם, ובבית יושבת האי איתתא עם ארבעת ילדיה, עשה 'מצוה' ותיכנס לשמחם 'ולהעלות את האור' בלבם בליל ראשון של חנוכה, ואכן הסכים האברך הצעיר לעשות 'ששון ושמחה' בבית גיסתו, ברם כיצד יספיק גם את המסיבה בבית הסבא, על כן הדליק את נר החנוכה בביתו מיד עם תחילת זמן ההדלקה, ומשם מיהר לשכונת נוה יעקב, כשבדעתו לשהות שם זמן מה, ולנסוע משם לנתניה בקו 947 בשעה 6.15 בערב (הנוסע מירושלים לחיפה דרך כמה ערים וביניהם גם בנתניה).

כשהגיע לבית גיסו החל לרקוד עם הילדים ולשמחם, ואכן נעשה שם 'אורה ושמחה', כעבור שהות זמן אמרה לו ב"ב שעליהם לצאת ולמהר שלא 'להפסיד' את האוטובוס שיוליכם לנתניה, אבל, הילדים הקטנים הפצירו בו לבל יעזוב אותם, נכמרו רחמיו ואמר לב"ב, הנה ב'נתניה' יוכלו לעבור את המסיבה גם בלעדינו, לעומת זאת כאן זקוקים לנו, מוטב שנישאר כאן, ואכן וויתרו ולא נסעו.

שיכל את ידיו - זהירות מלפגוע איש ברעהו

בפרשתן (מח יד), 'שיכל את ידיו', ידוע הביאור בשם הגר"ח מוואלאז'ין וצוק"ל שיעקב אבינו רמו בכאן, כי הנה, ראובן העומד אל מול שמעון, הרי ימינו של ראובן כנגד שמאלו של שמעון, ואילו שמאלו של ראובן הוא לנוכח ימין של שמעון, והרי 'ימין' הוא צד החזק באדם, ושמאל הוא הצד החלש. וכך הוא דרכו של עולם, על 'צד שמאל' של רעהו - בעניינים שיש לו בהם 'חולשות', הן ברוחניות והן בגשמיות, יביטו עליו ב'עין ימנית' - דהיינו בחזקה ובדקדוק, לידע את כל פרטי חולשותיו, בטוב טעם ודעת, ואילו על 'צד ימין' של רעהו - בעניינים שהוא חשוב ומצליח הן ברוח הן בגשם, על זה יביטו ב'עין שמאלית' - דהיינו שאין מחשיב זאת כלל וכלל, ולא עוד אלא שעל הצלחותיו יביט בצרות עין, ואינו מרבה לשבחו על כך לא בפה ולא בלב, ולכן 'שיכל את ידיו' ללמדנו, שנעמיד ימין כנגד ימין ושמאל כנגד שמאל, ודיינו שעל חלק הטוב והחשוב של הזולת נביט ונתבונן בעין ימנית, בהנאה ובהרחבה, לשבחו ולפארוגיה, ואילו על ענייני 'שמאל' לא נביט כי אם בעין שמאלית, כלומר בהבטה חלושה ורפה, שלא להתבונן ב'חסרונות' רעהו יותר מידי¹.

ה'חתם סופר' את הפסוק 'ויקרבו ימי ישראל למות', דכאשר ראה בגדולת ועשירות יוסף, הבין שאינו בן כמותו חשב שקרבו ימיו 'למות', לכך קרא ליוסף ואמר לו 'שים נא ירך תחת ירכי' - כלומר, תחת היסורים שעברו עלי כל שנתי ועל שמם נקראתי 'מרא דירבין', תחתם קבל על עצמך - 'ועשית עמדי חסד ואמת', להיות 'מרא דידין', וע"י ריבוי הצדקה והחסד תהיה בן כמותי, ואחשב כ'לא מת', וכל מיתתי תהא רק 'שכיבה' עם אבותי ולא מיתה, וכך הוה כמו שאמרו (תענית ה:): 'יעקב אבינו לא מת', כי אם שכיבה עם אבותיו.

זוה נמי פירוש הכתוב (נ טו-כא) 'ויראו אחי יוסף כי מת אביהם', כי בראותם את רוב טובתו של יוסף, חשבו שיעקב אביהם נחשב ב'מת' שהרי לא הניח בן כמותו, ענה להם יוסף 'אל תיראו אנכי אבל אתכם ואת טפכם', מכאן ואילך אפרנסכם ואעשה עמכם צדקה וחסד, ובוזה ייחשב לי כאילו עברתי ייסורים כל ימי חיי, ושפיר הניח אבינו בן כמותו והוא נחשב בין החיים.

והנה כידוע אירעה תאונה (עקסידענ"ט) לאותו אוטובוס שהיו אמורים לנסוע עליו בהיותו בדרך (על יד לוד), כשהנהג איבד את השליטה, סטה מדרכו ונכנס בחזקה בתחנה שעמדה שם והיא עשויה מבטון (צעמענ"ט), ול"ע נהרגו ארבע יהודים מהנוסעים ועוד רבים נפצעו רח"ל, וראו אותם 'בעלי חסד' את גודל ההשגחה העליונה אשר מילטה אותם לארץ החיים בזכות החסד אשר עשו באותה שעה ממש, וכיצד הזמין הקב"ה לידו מצוה רבתית זו להצילו ממוות לחיים.

כה. מעשה בתובע ונתבע שבאו לדון עצמם ב'דין תורה' לפני הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע, אחר שמיעת הטענות והבירורים פסק הר"י שאין הנתבע חייב מאומה, ואין לתובע על הנתבע אלא תרעומות בלבד, נענה הנתבע בכעין זלזול, נו שיהיו לו תרעומות מעתה ועד עולם, למי איכפת מתרעומותיו, נודעק הר"י, כיצד לא תזדעזע, והרי מצינו בגמרא (ב"מ עו:) שאסור שיהיה לאיש מישראל תרעומות על רעהו, רק באופן מיוחד - המשנה מתרת ואומרת 'אין לו עליו אלא תרעומת', וכאן נפסק עליך עפ"י דין תורה, שמותר לאחד מישראל להיות מלא תרעומת עליך, וכי לא אכפת לך הדבר... והרי בזה יצאת מכלל עמך בית ישראל (בפרט זה)...

כו. עוד ביאור שמעתי מהגה"צ רבי מנחם מנדל מענדלזאן זצ"ל רבה של קוממיות, שפעם שאל אחד מה'בעלי בתים' את אביו הגה"צ רבי בנימין מענדלזאן זצ"ל (בעת שיעורו לבעה"ב בקוממיות), מדוע 'שיכל את ידיו' ולא החליף ביניהם את מקום עמידתם, ענה לו הגר"ב, דזה ברור שהיה וויכוח בין יעקב אבינו ליוסף ב'שיטות' בעבודת ה' איזה דרך ישרה היא שיבור לו האדם (כמבואר בספרים הקדושים), ולדורות למד אותנו יעקב אבינו כאשר יש וויכוח בינך לבין רעך, אל תבלבל אותו שיודה וילך כדרכך, אלא הנח לו, שישאר לעמוד על מעמדו, ושנה והזז את עצמך, על כן השאיר את אפרים ומנשה כמו שהעמידם יוסף, ושיכל את ידיו שלו.

וידוע מה שאמרו לרמז במצוות תפילין, שבתפילין של יד שהוא כנגד הלב יש רק בית אחד שבו מכניסים את כל הארבע פרשיות שבתפילין, ואילו בתפילין של ראש שהוא כנגד המח יש ארבעה בתים ובכל אחד מהם מכניסים פרשה אחרת, וללמדנו בא, ש'חילוקי דעות' מותרים, על כן יש ארבע בתים ב'של ראש', אך בתפילין של יד שהוא כנגד הלב אסור שיהיה 'פירוד הלבבות', אלא שכולם יהיו 'כאיש אחד בלב אחד', על כן יש רק בית אחד ותו לא.

באר הפרשה - פרשת ויהי

ילבין פני חבירו' (ב"מ נט.). ואף כשכבר ירד יעקב למצרים ודר בה במשך י"ו שנה, הרי בכל אותם השנים לא נכנס יוסף אצל אביו (פסיקתא רבתי פ"ג י) שמא ישאלהו אודות המכירה ויוודע קלונם של אחיו לאביו, ולכן כשחלה יעקב את חליו האחרון - ויקרא לבנו ליוסף' כח.

בן פורת עלי עין - בקדושת עיניו משבר כל המחיצות בפרשתן (מט כב), 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין', איתא בגמרא (זבחים ק"ח): 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר

עוד מצינו בענין הזהירות בכבוד רעהו², בדברי ה'אור החיים' הק' (מה נו ד"ה ראיתי לתת לב) שמקשה מדוע לא חש יוסף על צער אביו, ובמשך כל הכ"ב שנים שהיה רחוק מבית אביו לא שלח איגרת להודיעו כי 'עוד יוסף חי', בשלמא בהיותו עבד בבית פוטיפר וכל שכן לאחמ"כ כששהה בבית האסורים, לא היה הדבר ביכולתו, אבל משעלה לגדולה וישב על כסא המלכות מדוע לא כתב לו הלא ידע גודל צערו של אביו. ומבאר ה'אור החיים' שחש על כבוד אחיו מלביישם לפני יעקב וכל זרעו, ע"כ סבל שישאר אביו בצערו מלביישם, וכבר אמרו 'מוטב שיפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל

כז. ובכלל זה, שמירת פיו הן בסור מרע הן בעשה טוב, שמעתי מהגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, כי הנה פרשה זו מתחלת ב'ויחי' ומסתיימת ב'וימת' ('ויחי יעקב'... 'וימת יוסף במצרים'), ויש בה פ"ה תיבות, ללמדנו כי החיים והמוות ביד הפה.

כעין זה שמעתי מחכם אחד, שבפרשת ויגש כתיב (מה יא) שיוסף שלח ליעקב שירד למצרים 'פן תִּנְרָשׁ ברעב, ופירש רש"י 'דלמא תתמסכן, לשון מוריש ומעשיר' [כלומר, שתיבת 'תורש' פעמים מתפרשת מלשון מוריש ומעני, ופעמים משמעותה הוא מלשון מעשיר], ונרמז בדברי רש"י כי 'הלשון' מוריש ומעשיר, השומר על לשונו זוכה לעשירות ולאידך ח"ו...

דבר נאה ומתקבל שמעתי לפרש במה שאמרו חז"ל (ב"ב קטז). 'כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים', ואפשר לומר, שעל כגון דא נאמר (משלי יז כח) 'גם אויל מחריש חכם יחשב', כי אפילו מי שאינו 'חכם', אך אם מחריש בשעה שפוגעים בו ומשתוקק להשיב כגמולו ומ"מ בולם פיו, או אם מתעורר בו רצון לספר לה"ר הן וכיוצא בהן ומתאפק, אזי אף הוא כחכם יחשב לגבי הא מילתא שיכול לבקש רחמים על אחרים, כי יש לו 'דעה' במרומים. ורמז לדבר כי אויל ר"ת 'אזניים להם ולא יאזינו', ר"ל, שאף ששומע חרפתו, אך משים עצמו כמי שאין לו אוזניים וכאילו לא שמע מאומה, הרי ודאי שלחכם יחשב, ויכול לפעול רבות בשמי מרום הן לעצמו והן לאחרים. כח. עובדא הוה אצל כ"ק אאדמו"ר זי"ע (יומ"ד י"ד טבת) באחד השנים ב'ראש השנה', בעל התוקע בבית מדרשו (בבני ברק) היה יהודי חשוב ובר אוריין, ושמו היה הגה"ח אליעזר לעזער זצ"ל, שנה אחת בהגיע התקיעות, אחר שר' אליעזר כבר בירך בקול ובהתלהבות דקדושה את הברכות בקול רעש גדול - 'לשמוע קול שופר', 'שהחיינו', לקח את השופר אל פיו, אך לא הצליח להוציא אפילו תקיעה אחת כראוי, אחר שניסה כמה פעמים וראה שאינו משמיע כי אם קול הברה בעלמא עשה סימן לאאדמו"ר שיביאו עוד 'בעל תוקע' אל הבימה, אאדמו"ר לקח ממנו את השופר מידו, ניסה לתקוע, ואף הוא לא הצליח כלל (אאדמו"ר לא היה יכול מעולם לתקוע בשופר כראוי אף לא בימי אלול), או אז נתנו את השופר לאחד מומחה אשר תקע את התקיעות כולן כדת, לאחר התפילה אמר לי אאדמו"ר, ידעתי גם ידעתי כי אינני יכול לתקוע, אלא שחשבתני בעצמי שר' אליעזר יכול להישבר ברוחו בראותו ש'ביום הזיכרון' לא צלחו תקיעותיו, על כן לקחתי מעמו את השופר, בכדי שינחם עצמו בראותו כי אף הרבי בכבודו ובעצמו לא הצליח לתקוע, וחייתה נפשו בגללי.

[ואם יבוא ה'חכם' ושאל, היאך עשה כן, הרי זה 'הפסק' בין הברכות לתקיעות שלא לצורך כלל, היה עליו לתנו מיד לבעל תוקע המומחה, תשובתו, במה שהיה הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל לומד תדיר מדבריו של הגה"ק רבי עקיבא אייגער זי"ע, הפוסק להלכה, שבאם יצא למשרטט 'בספר תורה' שורות בעיקום, הרי זה כשר ובלבד שהסופר יכתוב את הכתב עקום יחד עם שורות השרטוט, ואמר הגאון ר"א, דכאן חזינן שפעמים העקמימות היא היא הישרות, כך לדידן נמי - אין לך ישרות גדולה מעקמימות זו - כי באה למנוע צער ומכאוב מלב יהודי].

וכך ביאר הגה"ק רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל (בעל הקיצור שו"ע, בספרו פני שלמה על הש"ס ב"ב דף קי"ח): בפסוק (מח טז) וידגו לרוב בקרב הארץ', ולכאורה מיותר תיבת 'לרוב', וכי לא סגי לומר 'וידגו בקרב הארץ'. אלא ביאורו, שהרי

עוד יזכה השומר עיניו - להינצל מ'עין הרע' וכמו שאמרו בגמרא (ברכות כ.) 'עין שלא רצתה לזון ממה שאינו שלו (וברש"י, דקאי על יוסף הצדיק שלא נשל בהסתכלות אסורה, ע"ש), אין עין הרע שולטת בו, ודרשו ליה מדכתיב 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין - אל תקרי עלי עין אלא עולי עין' לא.

תורה שלמדתי היא שעמדה לי - התיקון בימים אלו על ידי לימוד התורה"ק

בפרשתן (מו כה), ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו', וכתב האור החיים הק', שהנה כל שנות חייו של יעקב היו מלאים ברדיפות וצער, מיד משנולד היה עשו כנגדו, וצרת דינה ויוסף וכו', ורק י"ז שנים אלו שהיה במצרים 'אלה היו חייו ולא קודם'. הקשה הרה"ק הצמח צדק לזקנו בעל התניא זי"ע כיצד

שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה'כ, ולכן אכילת 'קדשים קלים' בירושלים הותרה רק לפני מחומת ירושלים, ואילו במשכן שילה אכלו קדשים קלים בכל הרואה, כי משכן שילה היה בחלקו של יוסף ששמר על ראיית עיניו מדבר עבירה, על בן אפשר לאכול בחלקו בכל הרואה. מכאן למד הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בשפ"א תרל"ה ד"ה בן), כי כל איש ואיש מישראל השומר עיניו מסלק מעליו את כל המחיצות שבינו לבין אביו שבשמים, וכל המחיצות החומות וההסתרות החוצצים כנגד האדם ומרחיקים אותו מקרבת ה' יפלו - הוגמת מה שהתירו לאכול בחלקו קדשים קלים אף חוץ לחומות והמחיצות, גם בגשמיים - יפלו כל החומות המונעות בעדו את שפע הפרנסה וכל הטוב שבעולם. וכל המקטרגים והמשטינים נידחים מפניו כהרף עין.

אמרו בגמרא (ע"ז ד.) 'מה דגים כל שהוא גדול מחברו בולע את חברו, ובענין זה לא רצה שידמו בני ישראל לדגים, שח"ו יהיו הגדולים בולעים את הקטנים, לזה אמר וידגו 'לרוב', כלומר שרק לענין הריבוי יהיו כדגים, אבל לא לענין בליעת גדולים את הקטנים.

כט. איתא ב'נועם אלימלך' (ד"ה א"י ויקרבו) על הפסוק 'ויקרא לבנו ליוסף', שלכאורה היה צריך לומר 'ויקרא לבנו יוסף', ומהו 'ליוסף', ומבאר כי זה האיש אשר מקיים את כל התורה אינו אלא במדרגת 'עבד', שהרי הוא כעבד שאינו עובר על מצות אדוניו, אך אינו נקרא בשם 'בן' למקום ב"ה אלא אם עושה לעצמו גדרים וסייגים, וזהו ויקרא לבנו ליוסף, פירוש מי הוא בנו, ליוסף, זה שמוסיף תמיד כנ"ל.

ל. סיפר לי החסיד הישיש רבי ברוך ווייסבערג ז"ל מבני ברק, מעשה שהיה עם אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע, וכך הוה, באותם שנים היה אאדמו"ר משמש כמגיד שיעור בישיבתו של הרה"ק הרבי הרמ"מ מלעלוב זי"ע בתל אביב (שם התגורר באותם ימים), מדי יום ביומו היה אאדמו"ר עושה את דרכו באוטובוס מבני ברק אל תל אביב, אף אני, סיפר לי רבי ברוך הייתי נוסע עם אביך מדי יום ביומו בצוותא חדא, באשר היה לי מפעל לייצור מיני מתיקה בת"א, יומא חד ישבנו שנינו על האוטובוס והיו שם מראות בלתי הולמים לגדרי הצניעות, והדבר הפריע מאד לאאדמו"ר בשמירת עיניו המופלגת, ובעודו בבני ברק צלצל בחזקה בפעמון עד שנפתחה הדלת וברח ממנו, לאחמ"כ אמר לי בלבת אש קודש, יהיה מה שיהיה - 'אמכור את פרוסת הלחם האחרונה שבביתי ואסע במונית (טעקס"י), באוטובוס זה המוליך מבני ברק לת"א וחוזר חלילה לא אסע יותר', ומני אותו יום ואילך היה עושה את דרכו אך ורק בטעקס"י (מונית), על אף שבאותם ימים לא היה בביתו פרוטה לפרוטה, ובקושי היתה ידו משגת פת לחם, בכל זאת היה אאדמו"ר מקבץ את הפרוטות האחרונות בכל בוקר בכדי לשלם את דרכו לת"א, ואת דמי הנסיעה מת"א לבני ברק היה מקבץ שם בישיבה, וכל זאת בלבד שלא יכנס לחשש קל של ראייה אסורה.

פעם נתלוויתי לאאדמו"ר זי"ע בדרכו ברחובה של עיר, ולפתע, כאשר הגענו לקרן זוית, משך אותי עמו לתוך 'צפרדע' (פח זבל גדול), באומרו 'כאן מריח טוב יותר משם'... כי היתה שם קבוצת נשים... וזאת למודעי כי אאדמו"ר היה איש 'מיושב בדעתו', ולא היה זה כלל מדרכו... אך כך הוא הדרך הישרה לקפוץ ולברוח כמו מפני השריפה... לא. פעם נכנס חסיד אחד אל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, וסיפר לו שהיה אצל חכם אחד המתיימר לדעת נסתרות, והלה גילה לו ששורה עליו 'עין הרע' רחמנא ליצלן, והוא חושש מאד מזה, נענה הרה"ק ואמר לו איתא בגמרא (ב"מ קז): 'תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ', ויש לפרש שצ"ט מתים מחמת שקלקלו ופגמו בעיניהם רח"ל, ורק אחד מת 'בדרך ארץ' דהיינו בזמנו, כיון ששמר על עיניו, ובזאת סיים והורה לו, לעצום את עיניו מראות ברע וממילא לא ינזק מעין הרע.

באר הפרשה - פרשת ויהי

בדרך נס), וזהו ויהי למס עובר, שהלומד תורה כיששכר יהיה למס - כמו מ' וס' שעמדו בדרך נס, כך הקב"ה יקיים אותו ויספק לו כל צרכיו בדרך נס. וכלשון הרמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל) 'כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו וכו' ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזיכה לכהנים ללווים'.

יה"ר שנזכה להאמין בה' לקוות אליו ולצפות לישועתו בכל עת וזמן, ובכל זמן ועידן להתחזק בה' ובתורתו, ונזכה לרוות נחת דקדושה מכל יו"ח לדי, לאורך ימים ושנות חיים ליה, ובמהרה דידן נזכה לביאת גוא"צ אבי"ר.

ניתן לאמור ששנים אלו שהיה בארץ מצרים מקור זוהמת הטומאה הם היו שנותיו הטובות של יעקב, והשיב לו שהרי פרשו חז"ל (בר"ר צה ג) את האמור (לעיל מו כח) 'ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות גושנה - לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה', ואם יש תורה אזי ניתן 'לחיות' אפילו בארץ מצרים... לב

עוד מצינו בפרשתן (מט יד-טו), 'יששכר חמור גרם... ויהי למס עובר' לג, יש שפרשו שבא הכתוב להשיב כנגד אותם האומרים שאי אפשר לעסוק בתורה כי מניין יהא לו כדי פרנסתו אם לא יצא לשוק, ועל כך נאמר ויהי למס עובר, שהנה איתא בגמ' (מגילה ב:) 'מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין' (שהאותיות היו חקוקות בלוחות מצד לצד, וא"כ אות מ"ם סופית וסמך עמדו באוויר

לב. דקדק הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע בלשון חז"ל (פאה א א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', שלכאורה היה צריך לומר 'מעל כולם', שהתורה חשובה ונעלית משאר כל המצוות, ומהו כנגד כולם, אלא שנכלל בדבריהם עוד, שהתורה היא תביא את כל אותם שנזכרו במשנה מקודם לכן, שעל ידי שיעסוק בתורה יזכה לכיבוד אב ואם ולגמילות חסדים וכו'.

לג. עוד מצינו בענין 'ברכות יעקב', דכתיב (מט כ) 'מאשר שמנה לחמו' וגו', ב'מדרש תלפיות' הביא כי אשר בן יעקב עומד על פתח גיהנם, וכל מי שיודע משניות הוא מצילו משם, וזהו 'מאשר שמנה לחמו', שמנה אותיות משנה. וכתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע בשם זקנו ה'חידושי הרי"ם' שהיה מזהיר על לימוד משניות על בוריים, שהרי מוכח מדברי המדרש ששואלים כל אחד בשמים ממעל האם בקי הוא במשניות, ועוד מעלה ליודע משניות שבידו לישון מתוך דברי תורה, וגם כשהוא הולך בדרך בנקל יכול לחזור על תלמודו.

אגב אורחא, פעם סיפר הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל, שהרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע התבטא פעם אליו בכאב שלא כדרכו (כי היה נזהר מאד לא לדבר שום סרך גנאי על נפש מישראל), באים אלי אנשים ופניהם דומין לבהמות, וזאת מפני שעוד לא למדו באותו היום דף גמרא, והיינו שע"י הלימוד נעשה אדם בריה חדשה פנים חדשות באו לכאן... **לד.** הנה מצינו בפרשתן (מח כ) שיעקב אבינו בירך את בני יוסף - מנשה ואפרים, כך יברך לאמר 'ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה', וקצת צ"ב מדוע לא יתברכו בשבטים הקדושים וכיו"ב, ומבארים בעלי מוסר (הגאון ר"נ הורדנא, הגר"ש בלוק ועוד) שבכל מקום אנו מוצאים 'ירידת הדורות', וכאן מצינו להיפך, וכמו שאמר הקרא (מח ה) 'אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי', שנשאר בקדושת דור אביהם, על כגון דא מתברכים בנפשם כל בני ישראל.

לה. וכמו שרמזו צדיקים בריש פרשתן ויחי יעקב - בני ישראל - יעקב אבינו יחיו ויאריכו ימים, ואילו בארץ - לשכון אחר כבוד בתוככי האדמה והארץ (מתחת למציבה) זה שייך למצרים...

כן אמר הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע, לאיש יהודי שקבל בפניו על נכרי וגוי הרודף אותו, משיג גבולו ומצעררו בכל מיני עינויים וצער, ענה הרבי, נו, השי"ת יעזור שהגוי ישוב בתשובה, אמר היהודי, אבל, רבי, הרי הוא גוי... אמר הרבי, אכן לתשובה זו התכוונתי - 'תצא רוחו ישוב לאדמתו', וכך הוה, משחזר היהודי מצא שהגוי נפח את נשמתו ושב לאדמתו...